

Biroju vides un iekārtu darbības radītā ietekme uz strādājošo veselību

Jeļena Reste, *Dr. med.*

arodveselības un arodslimību ārste, algoloģe

Žanna Martinsone, *Dr. med.*

docente, vadošā pētniece

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

VITA BREVIS ARS LONGA

06.06.2017.

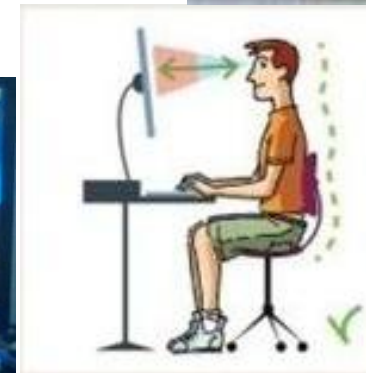
Rīgas Stradiņa universitāte
Darba drošības un vides veselības institūts
Aroda un vides medicīnas katedra

Biroju mikroklimata ietekme uz veselības stāvokli

- Sausss gaiss izraisa gļotādu un ādas izžūšanu:
  - sausās acs sindroms (īpašs risks strādājošajiem ar datoru)
  - elpošanas grūtības caur degunu
  - kairinājuma sajūta rīklē
  - balss piesmakums (īpašs risks tiem, kam daudz jārunā, piem., atbildot uz zvaniem)
  - sausa āda un nieze
  - biežas vīrusu infekcijas
  - paaugstināts alerģiju attīstības risks
- Slikta ventilācija un oglekļa dioksīda koncentrācijas paaugstināšanās gaisā:
  - koncentrēšanās grūtības
  - darba produktivitātes samazināšanās
  - galvassāpes

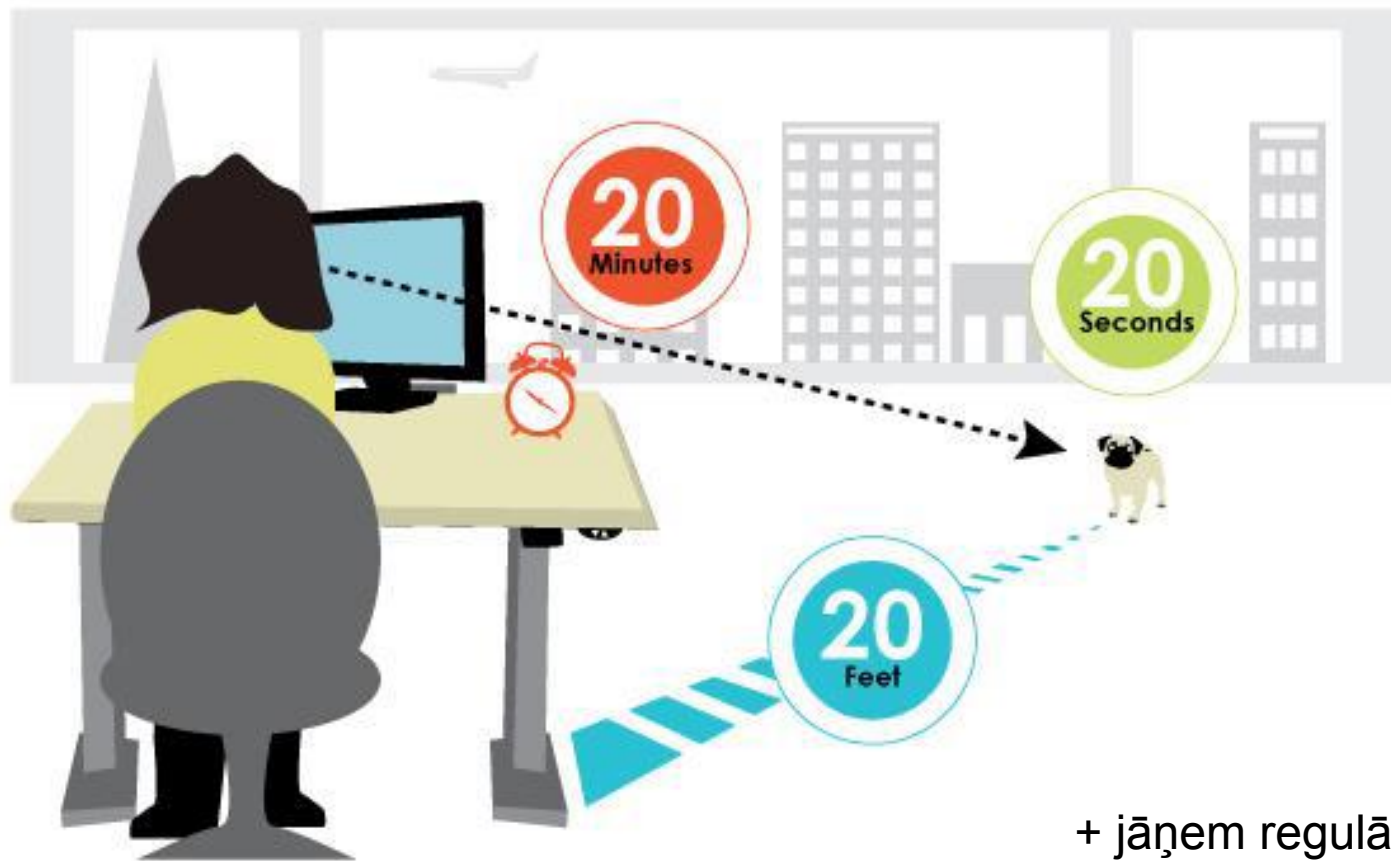
Sausās acs sindroms (*angl. computer vision syndrome*)

- Normāls mirkšķināšanas biežums 16-20 reizes minūtē.
- Strādājot ar datoru, mirkšķināšanas biežums samazinās līdz 6-8 reizēm minūtē.
- Bieža mirkšķināšana nodrošina vienmērīgas asaru plēvītes atjaunošanos uz acs ābola virsmas.
- Cēloņi:
  - » nepareizs monitora novietojums
  - » atspulgi uz ekrāna
  - » pārāk liels spilgtums
  - » nepareizi piemeklētas brilles
- Pazīmes:
  - » acu apsārtums, asarošana, nogurums acīs
  - » galvassāpes, sāpes sprandā
- Profilakse:
  - » pareizs monitora novietojums
  - » bieža mirkšķināšana, 20:20:20 princips

20:20:20 princips

Katras 20 minūtes skatīties 20 pēdu (≈ 6 m) attālumā 20 sekundes

+ jāņem regulāri pārtraukumi darbā

Psihoemocionāla pārslodze un "izdeģšanas" sindroms

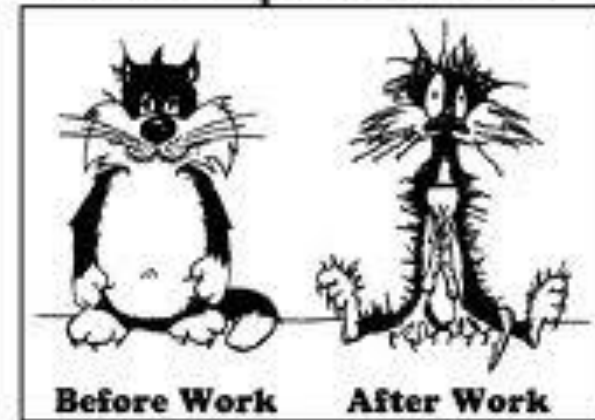
■ Īpašs risks darbiniekiem, kuriem darbā:

- » intensīvs darba temps
- » strikti darbu nodošanas termiņi
- » augsta atbildība
- » materiāla atbildība
- » darbs ar klientiem
- » sarežģīts un intensīvs darbs
- » nepietiekama darba kontrole
- » nepietiekams laiks atpūtai
- » u.c.

■ «Izdeģšanas" sindroma pazīmes:

- » viegla aizkaitināmība, agresivitāte pret klientiem un kolēģiem
- » apātija un intereses zudums pret darbu, depresija
- » atkarību risks (alkohola, narkotiku)
- » krīt darba ražīgums
- » pieaug darba kavējumu skaits
- » prezenteisms

Workplace Stress: An Epidemic

Muskuļu un skeleta sistēmas slimību attīstība ergonomisko faktoru ietekmē

Veselības
maksimums

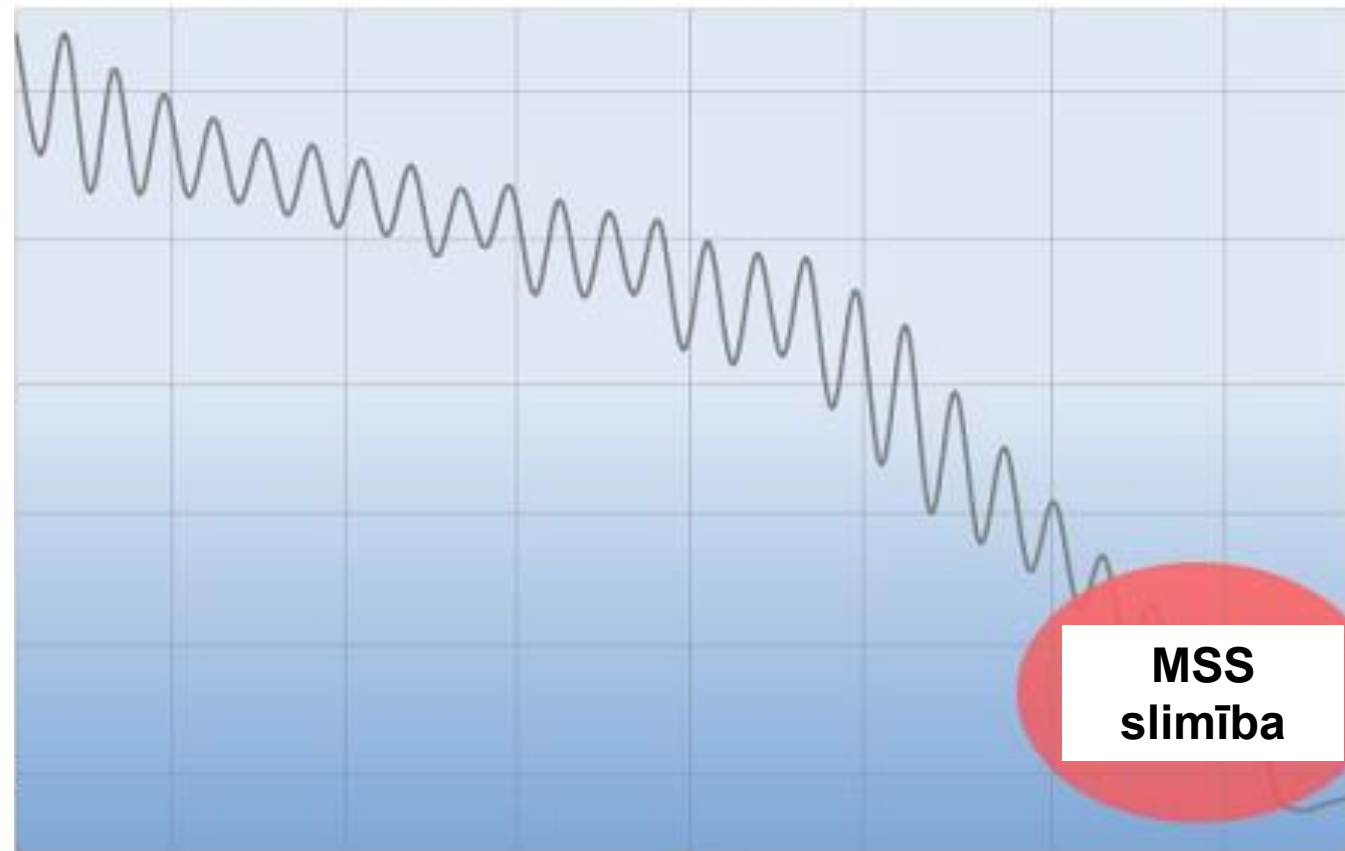
Vidēji laba
veselība

Nogurums

Diskomforts

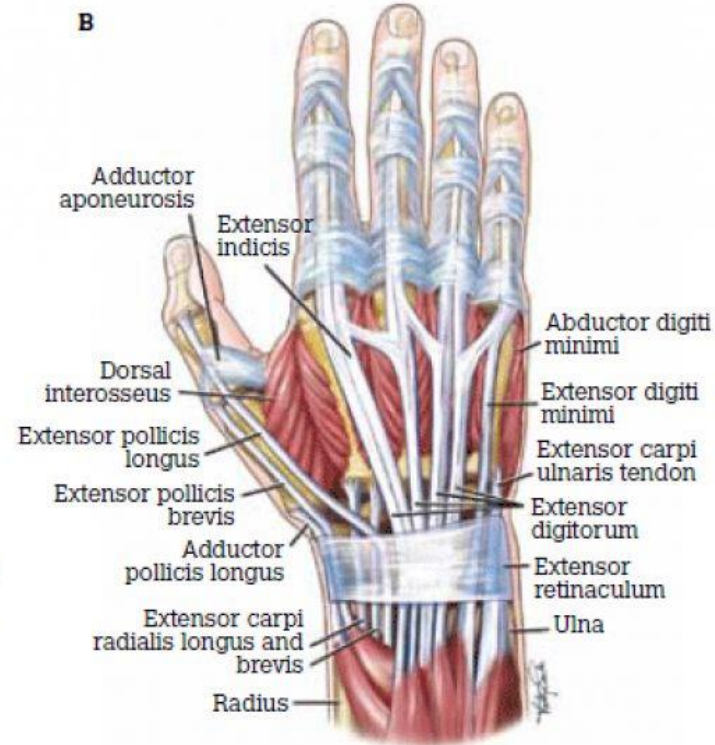
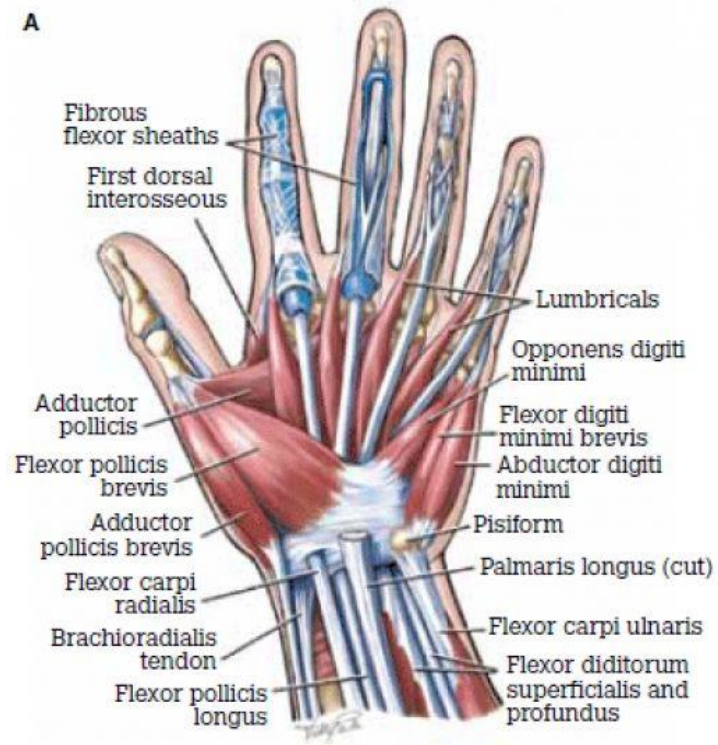
Sāpes

Funkcijas
pazaudēšana /
invaliditāte

Laiks

Plauksta muskuļu cīpslu iekaisums

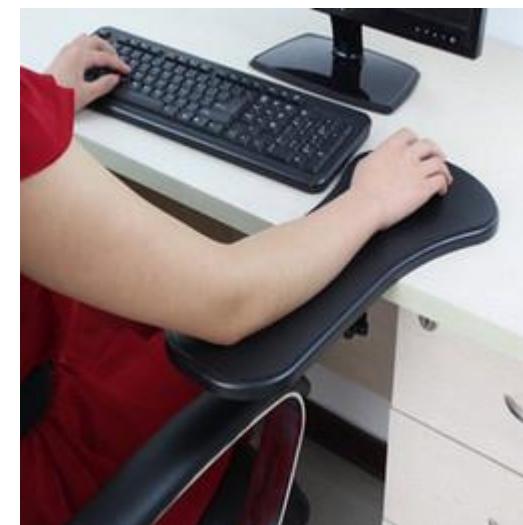
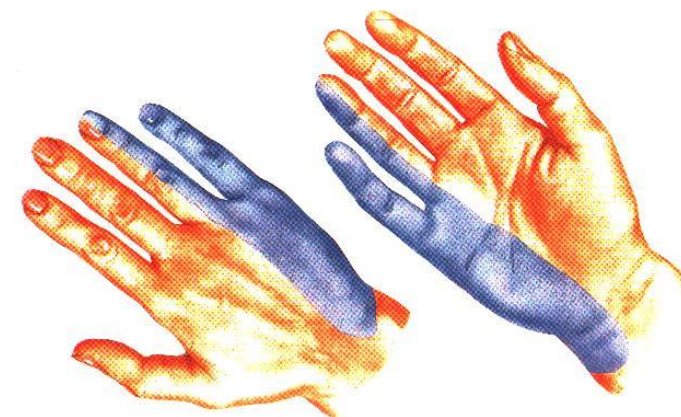
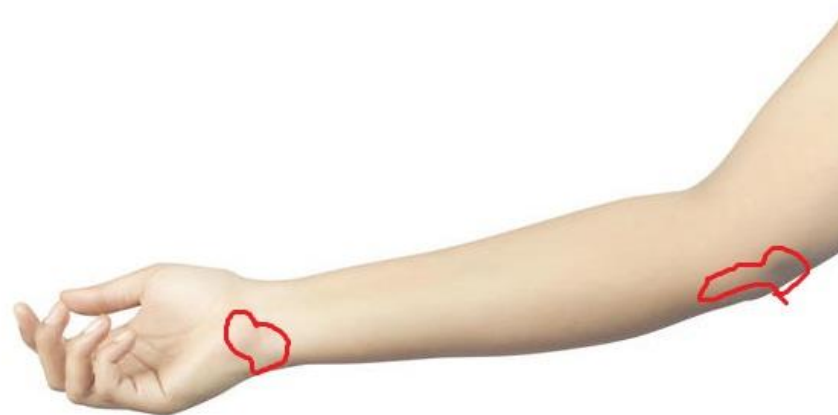
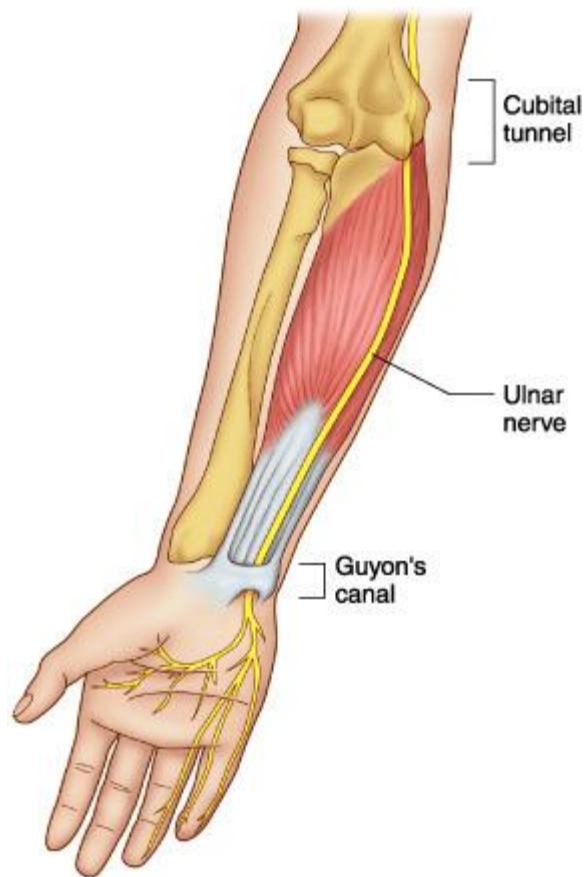

Karpālā kanāla sindroms

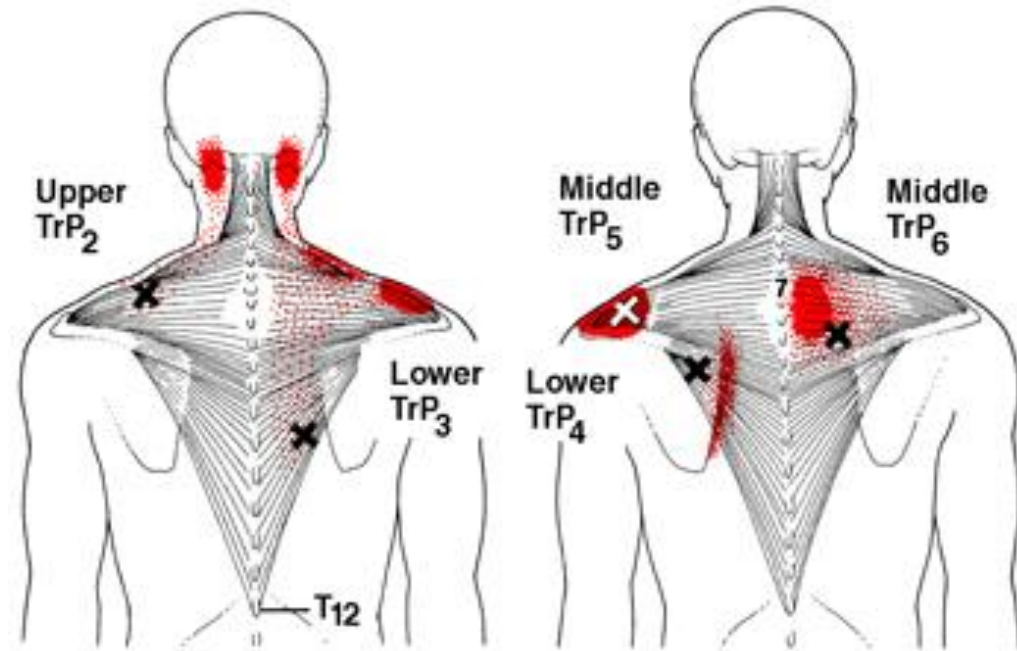
Elkoņa nerva bojājums

Sāpīgi muskuļu sabiezējumi - trigeri punkti

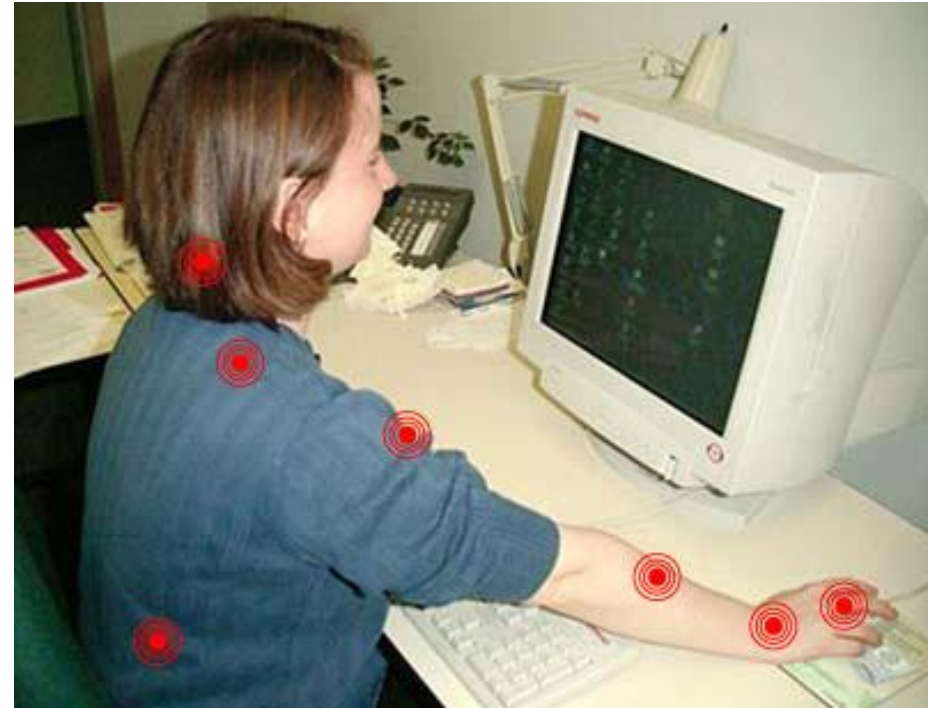
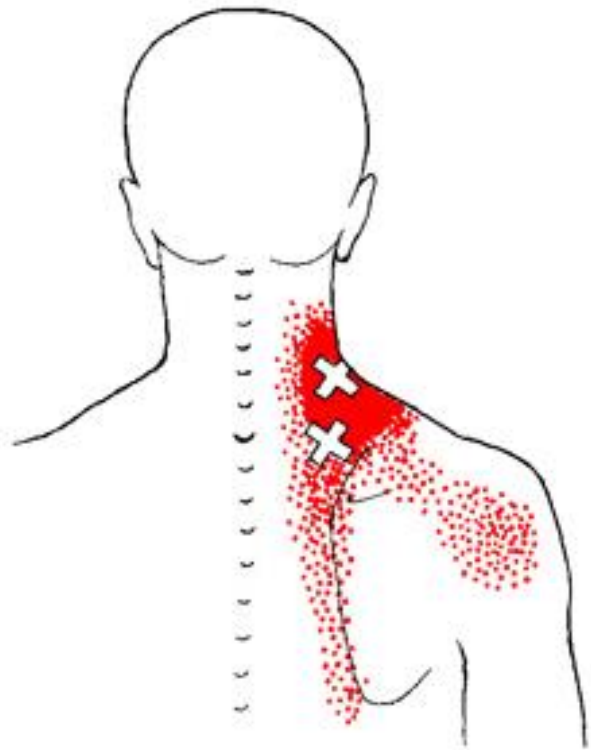
m.pectoralis major

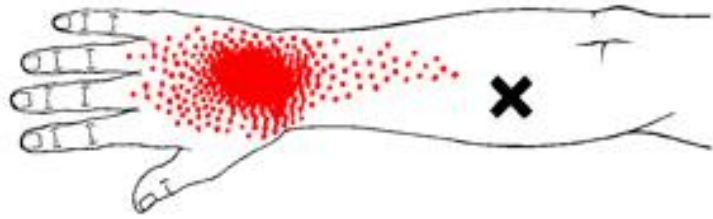
m.trapezius

Trigera punktu biežākās lokalizācijas

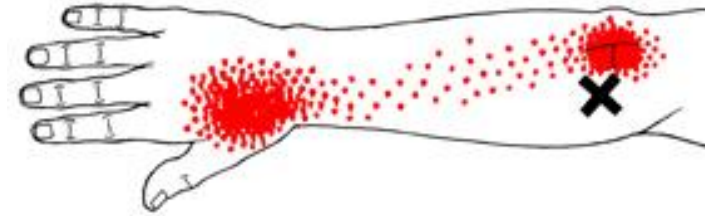
- m.levator scapulae

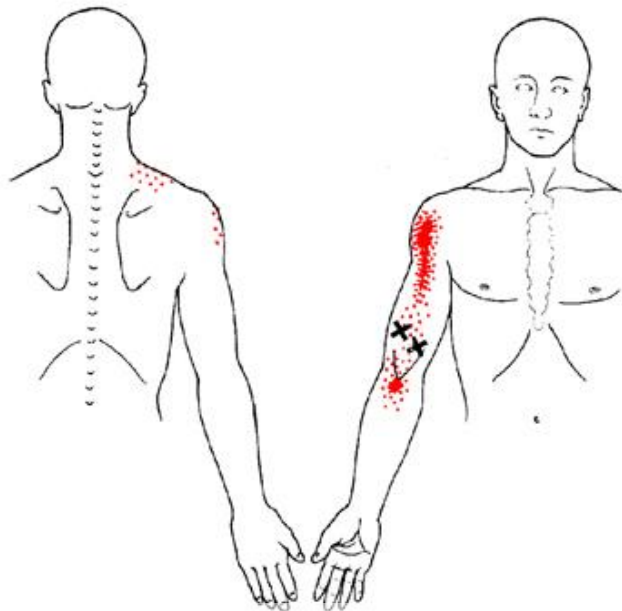
Trigera punktu biežākās lokalizācijas

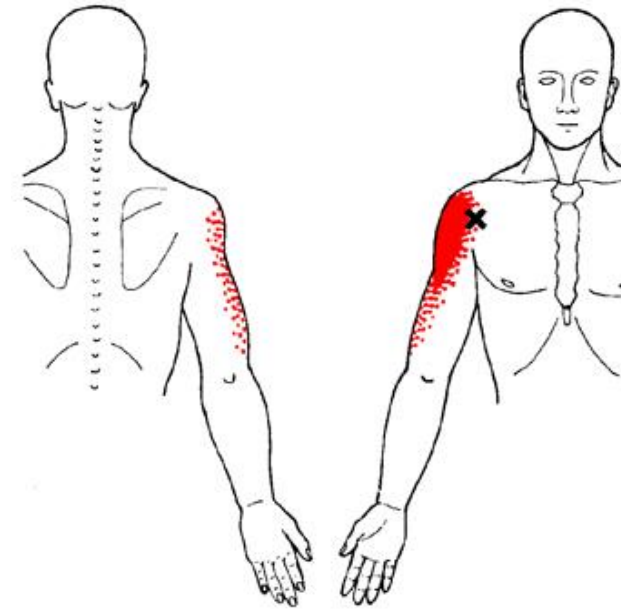
m.extensor carpi radialis brevis

m.extensor carpi radialis longus

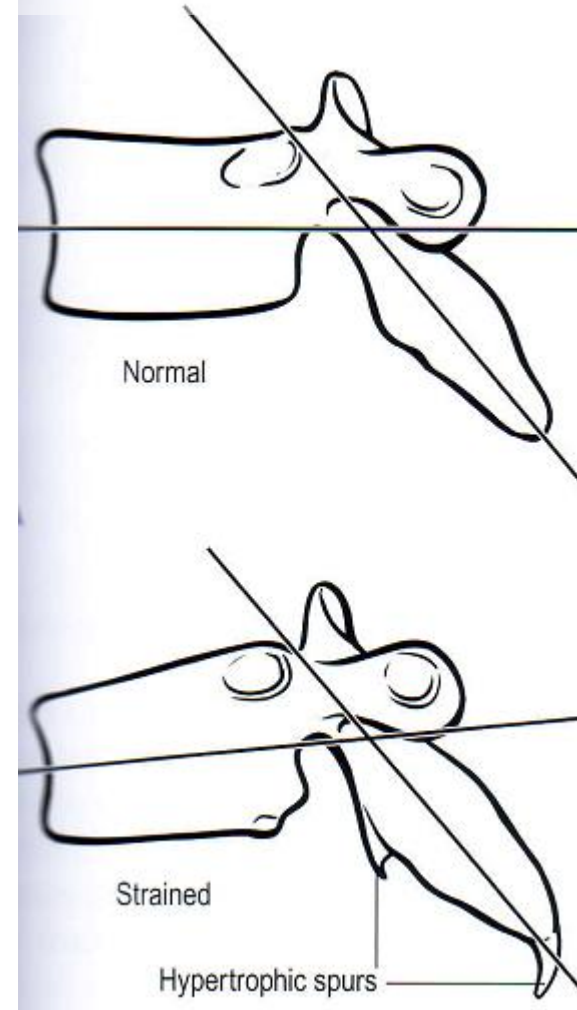
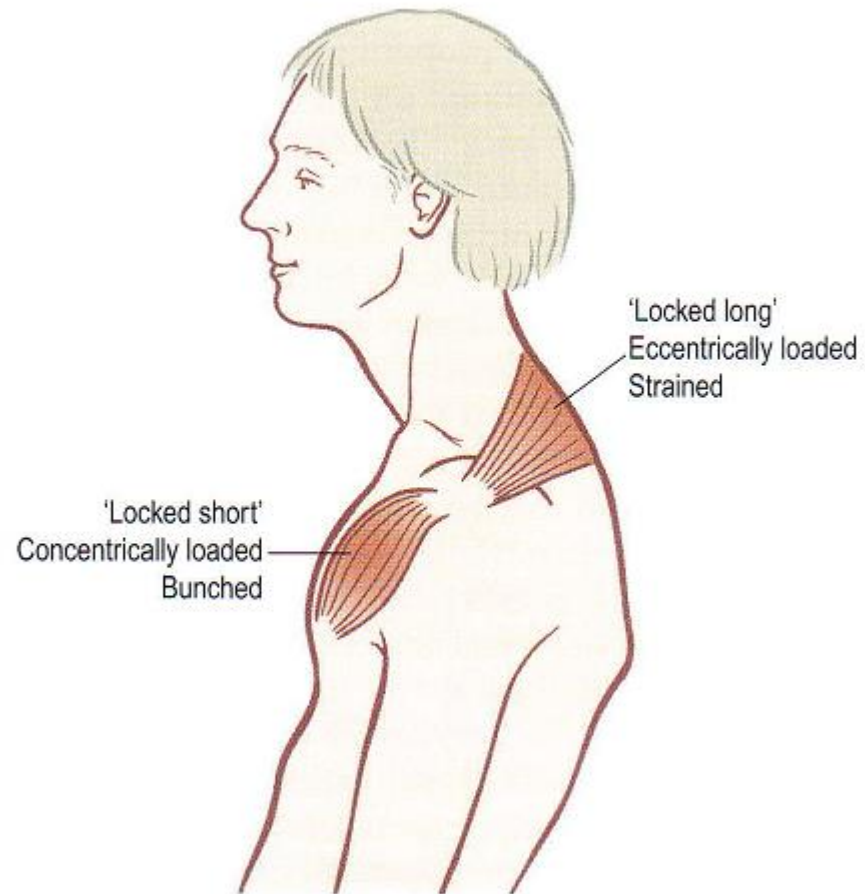

m.biceps brachii

m.deltoideus

Statiskās slodzes ietekme uz kaulu struktūrām

Citi statistiskās slodzes izraisīti veselības traucējumi

■ Mazkustīguma un sēdošās pozas dēļ:

- samazinās muskuļu spēks (vecākiem cilvēkiem progresē muskuļu masas samazināšanās), muskuļu cīpslu un saišu deģenerācija
- pasliktinās kustību koordinācijas spējas (pieaug nelaimes gadījumu un traumu risks)
- osteoporoze
- aptaukošanās
- locītavu artrozes progresēšana
- pasliktinās perifēriska asinsrite un audu apgāde ar skābekli
- pieaug sirds un asinsvadu slimību attīstības risks (arteriāla hipertensijamiokarda infarkts, insults u.c.)
- zarnu peristaltikas palēnināšanās (aizcietējumi, hemoroīdi u.c.)
- pieaug cukura diabēta attīstības risks
- vēža attīstības riska palielināšanās? (krūts dziedzera vēzis sievietēm, prostatas vēzis vīriešiem)
- miega traucējumi un uzņēmības pret stresa iedarbību palielināšanās

ERGONOMICS

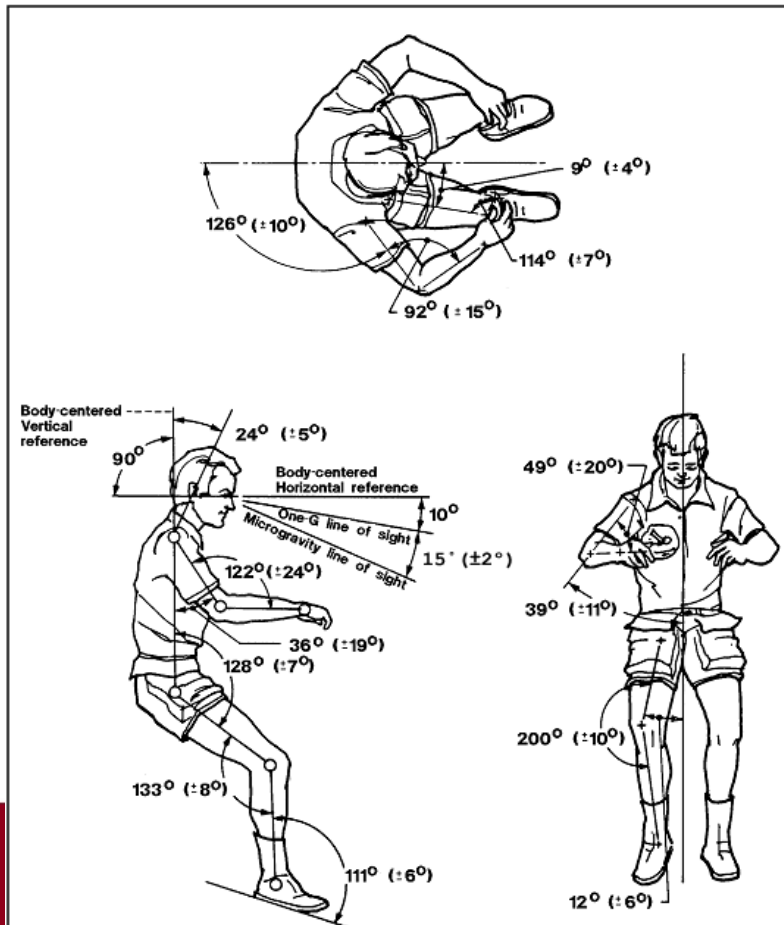
HELPS TO ADAPT JOBS TO THE PEOPLE WHO PERFORM THEM

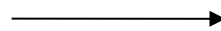
- Ergonomika ir multidisciplināra zinātnes nozare, kuras uzdevums ir **darba procesa un vides pielāgošana cilvēkam**, viņa fizioloģiskajām un psiholoģiskajām spējām, lai padarītu darbu vieglāku, veselīgāku, drošāku un efektīvāku

Neitrāla ķermeņa pozīcija

- Tāda ķermeņa poza, kura prasa vismazāko muskuļu spēka pielietojumu tās noturēšanai un izraisa vismazāko ķermeņa struktūru noslogojumu.
- Neitrāla pozīcija parasti ir aptuveni katras locītavas pilna kustību apjoma viduspunktā.

Anatomiski

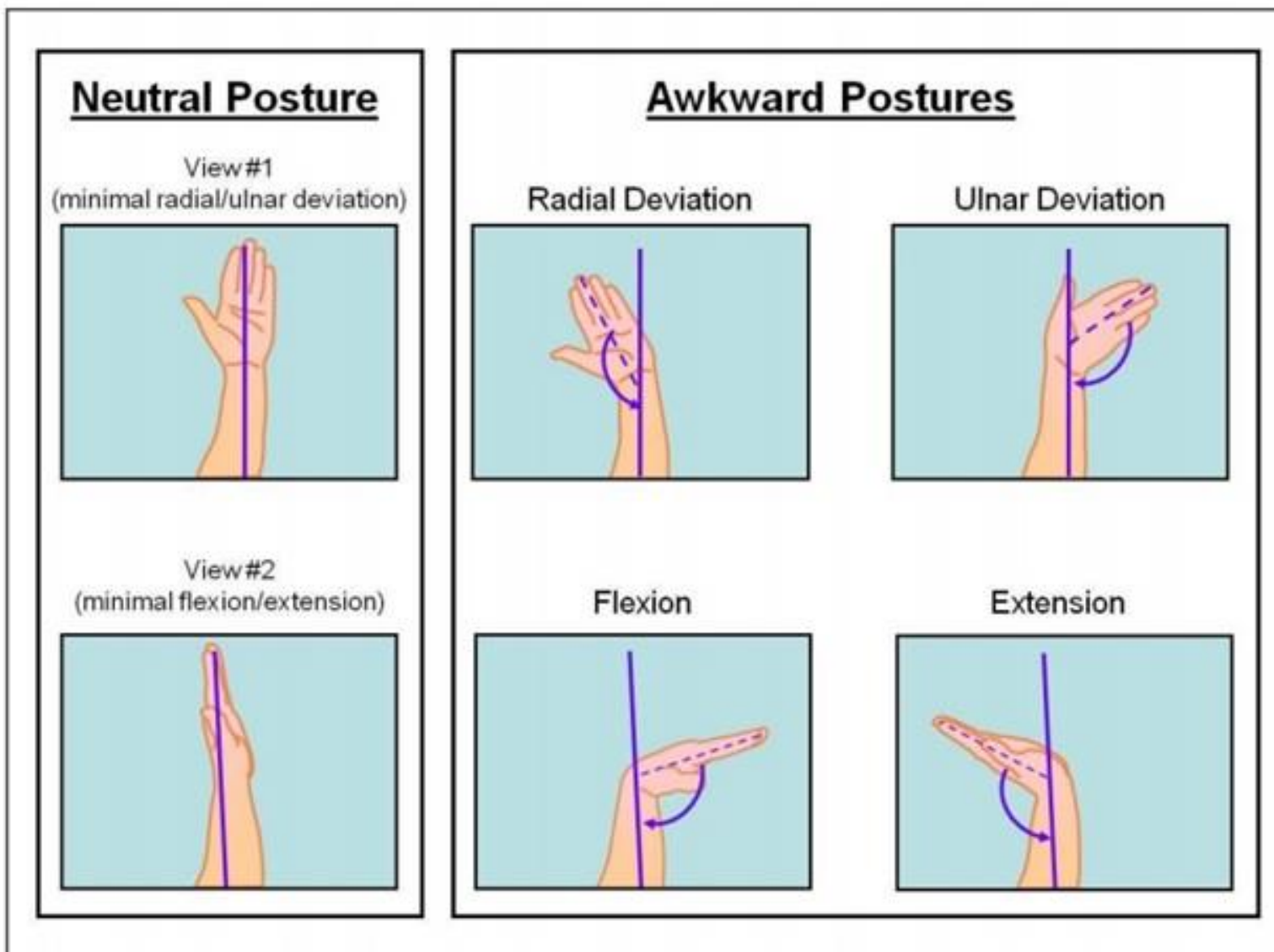

Bez gravitācijas ietekmes

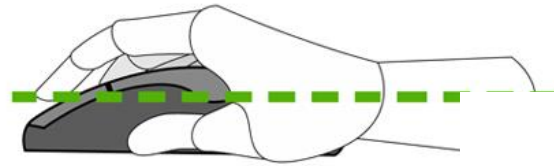
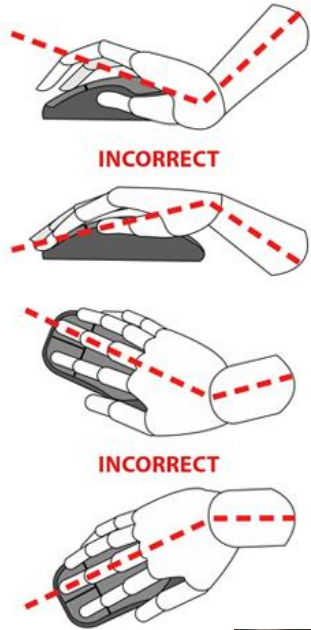

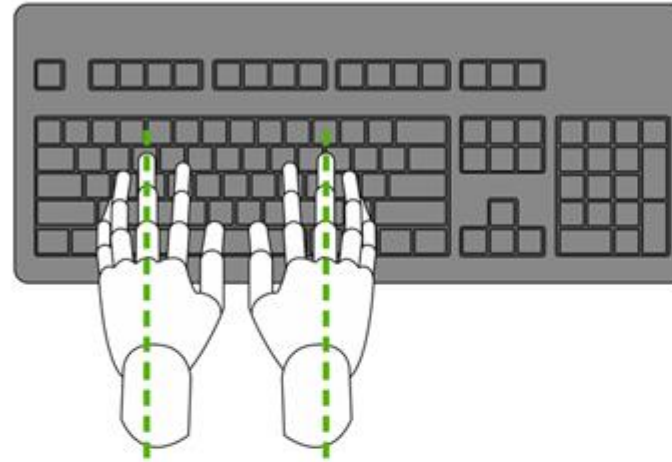
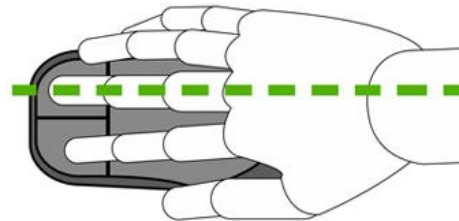
Plaukstu kustību ergonomika

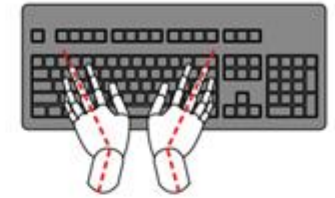
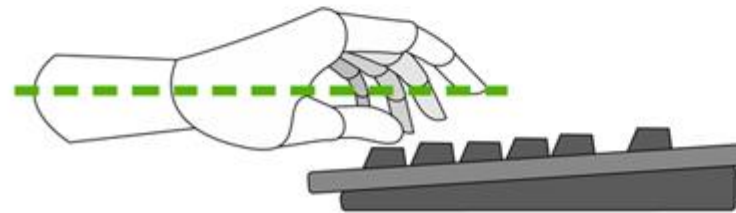
Plaukstu pozīcija

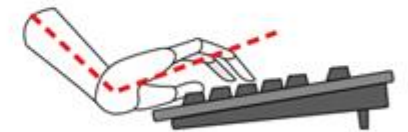
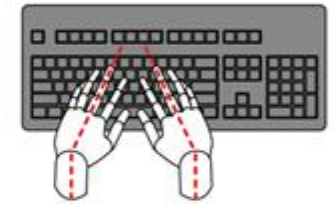
CORRECT

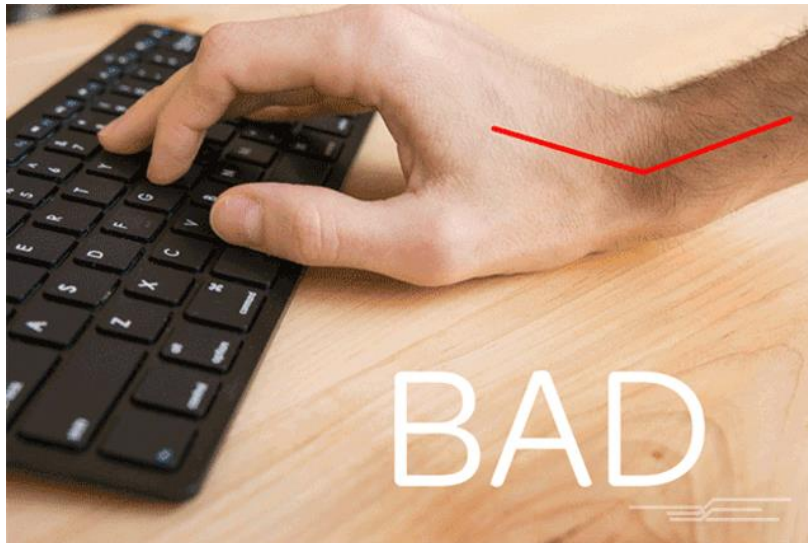
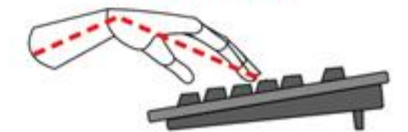
CORRECT

INCORRECT

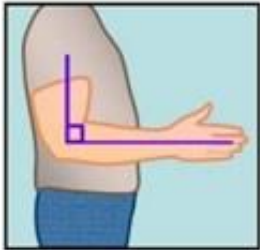

INCORRECT

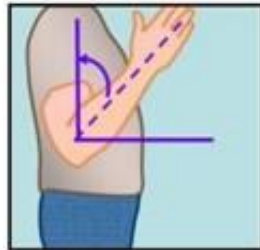
Elkoņa un pleca kustību ergonomika

Neutral Posture

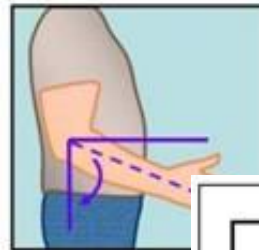

Awkward Postures

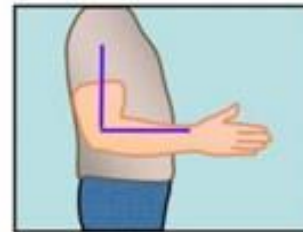
Elbow Flexion

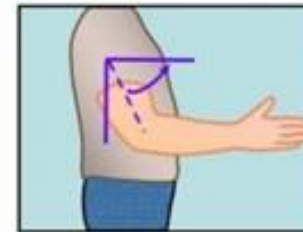
Elbow Extension

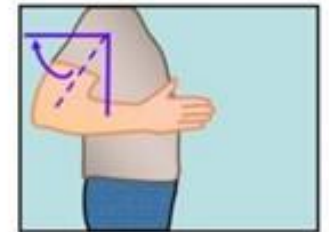
Neutral Posture

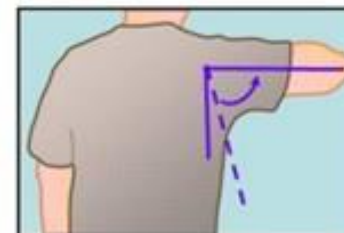
Shoulder Flexion

Shoulder Extension

Shoulder Abduction

Shoulder Abduction & Extension

<http://www.cdc.gov/niosh/mining/UserFiles/works/pdfs/2011-191.pdf>

Rokas novietojums, strādājot pie datora

"Rare" Zone
26+ inches (~65+ cm.)

"Occasional" Zone
10-20 inches (~25-50 cm.)

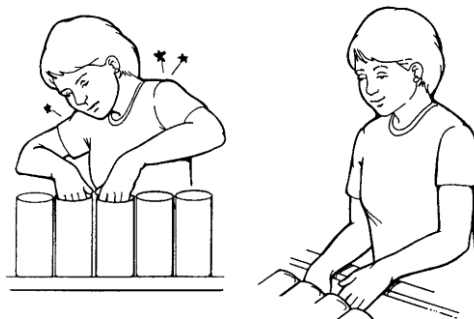
"Usual" Zone
up to 10 inches (~25 cm.)

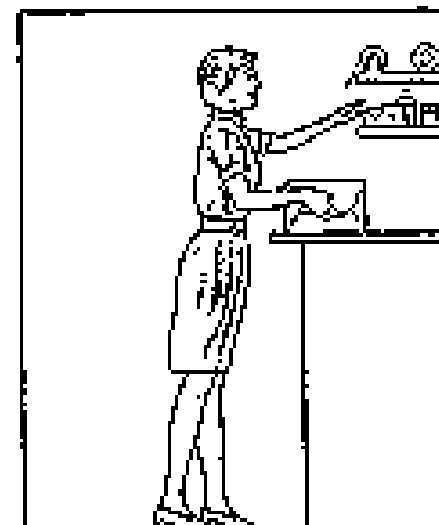
Plecu kustību ergonomika

https://www.osha.gov/SLTC/etools/computerworkstations/images/comp_armrest_positions.jpg

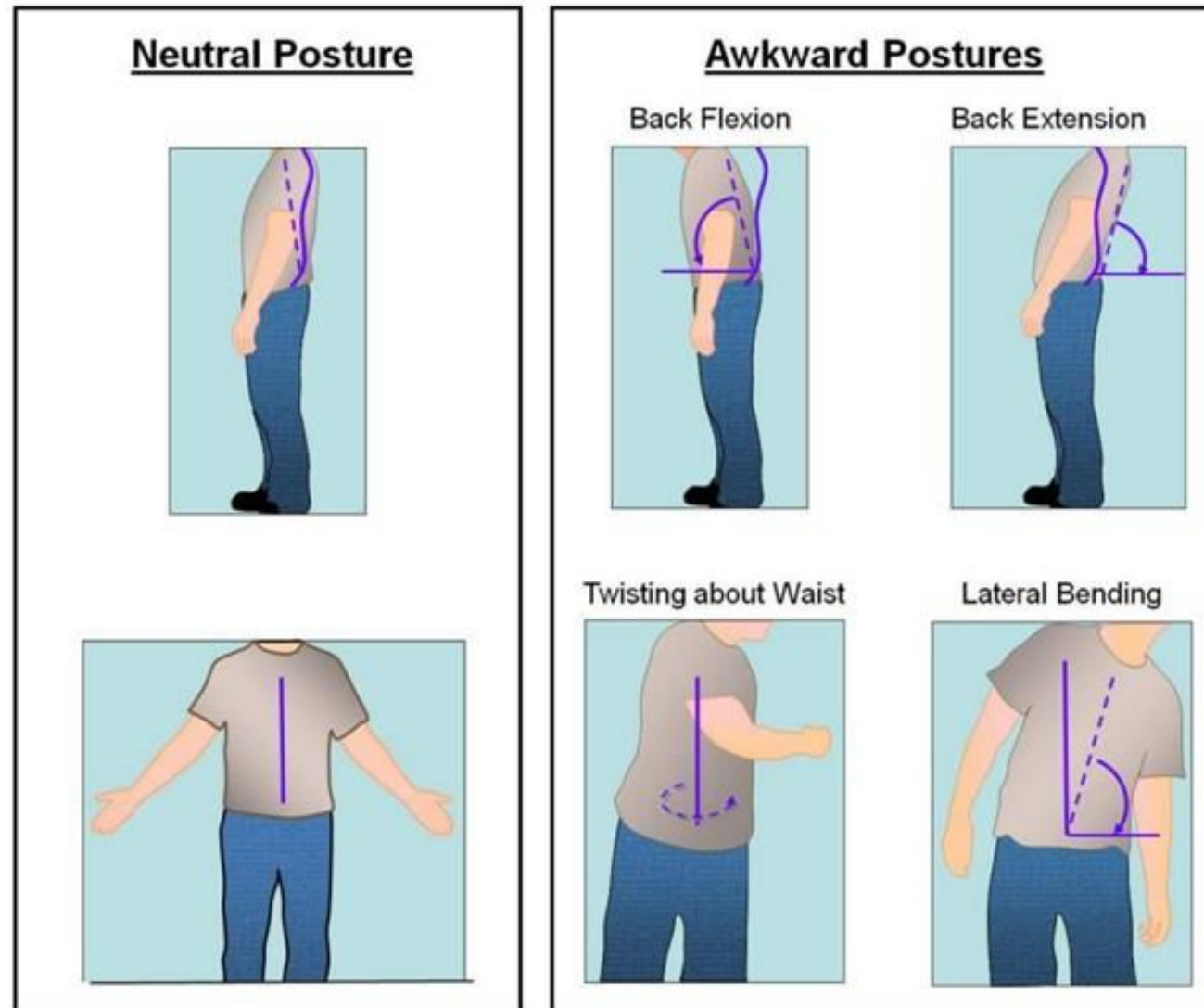

BAD DESIGN

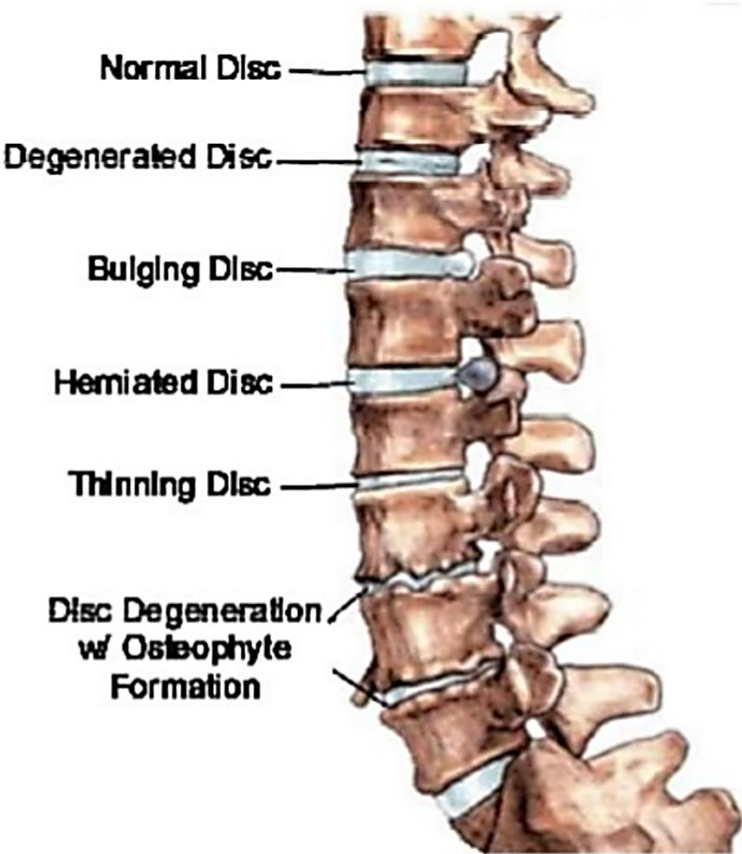

GOOD DESIGN

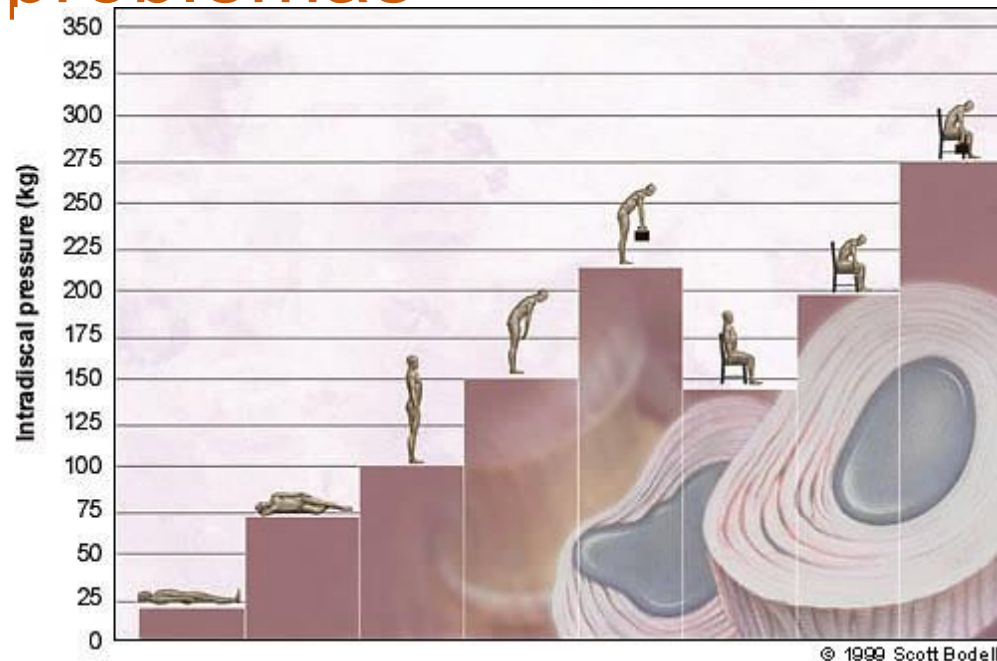
Mugurkaula kustību ergonomika

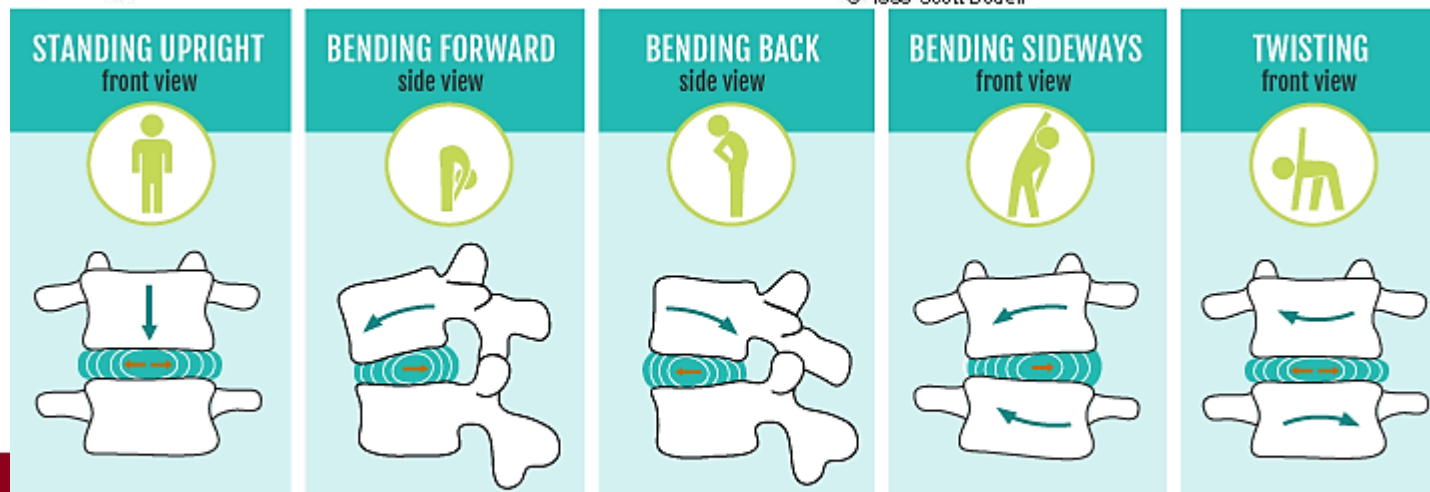
Examples of Disc Problems

Ergonomisko faktoru izraisītās mugurkaula problēmas

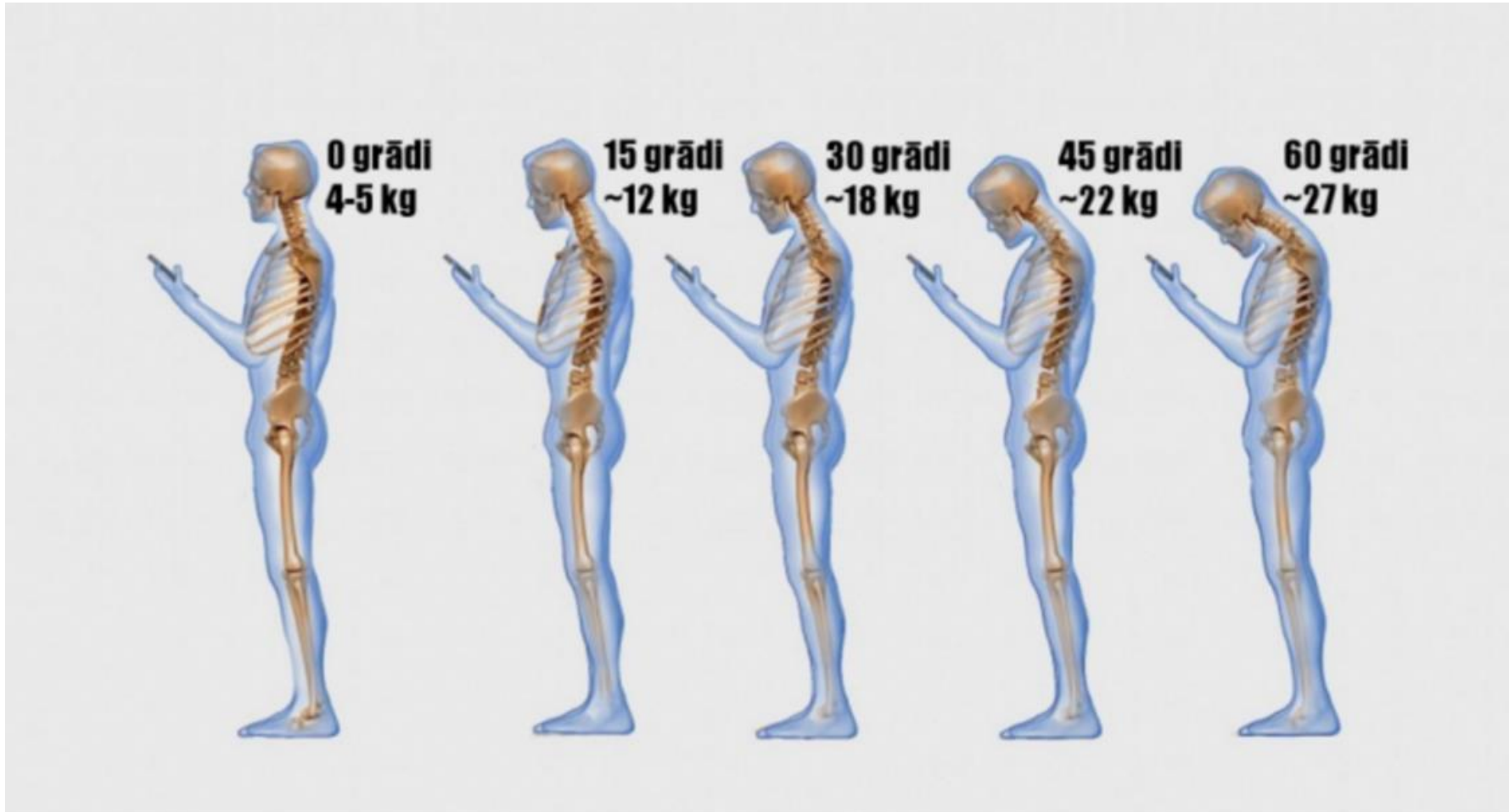
<http://www.aafp.org/afp/1999/0201/afp19990201p575-f3.jpg>

→ Movement of vertebra
 → Movement of nucleus pulposus

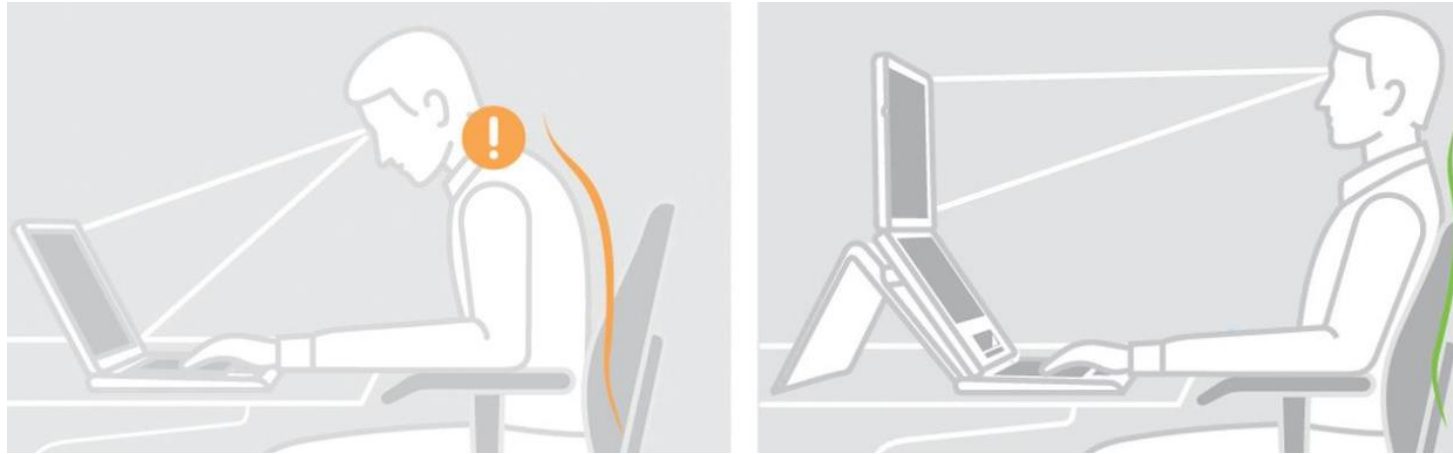
<http://sequencewiz.org/wp-content/uploads/2015/12/DiscPositionInfographic.png> sequencewiz.com

Galvas noliekšana, skatoties mobilajā ierīcē

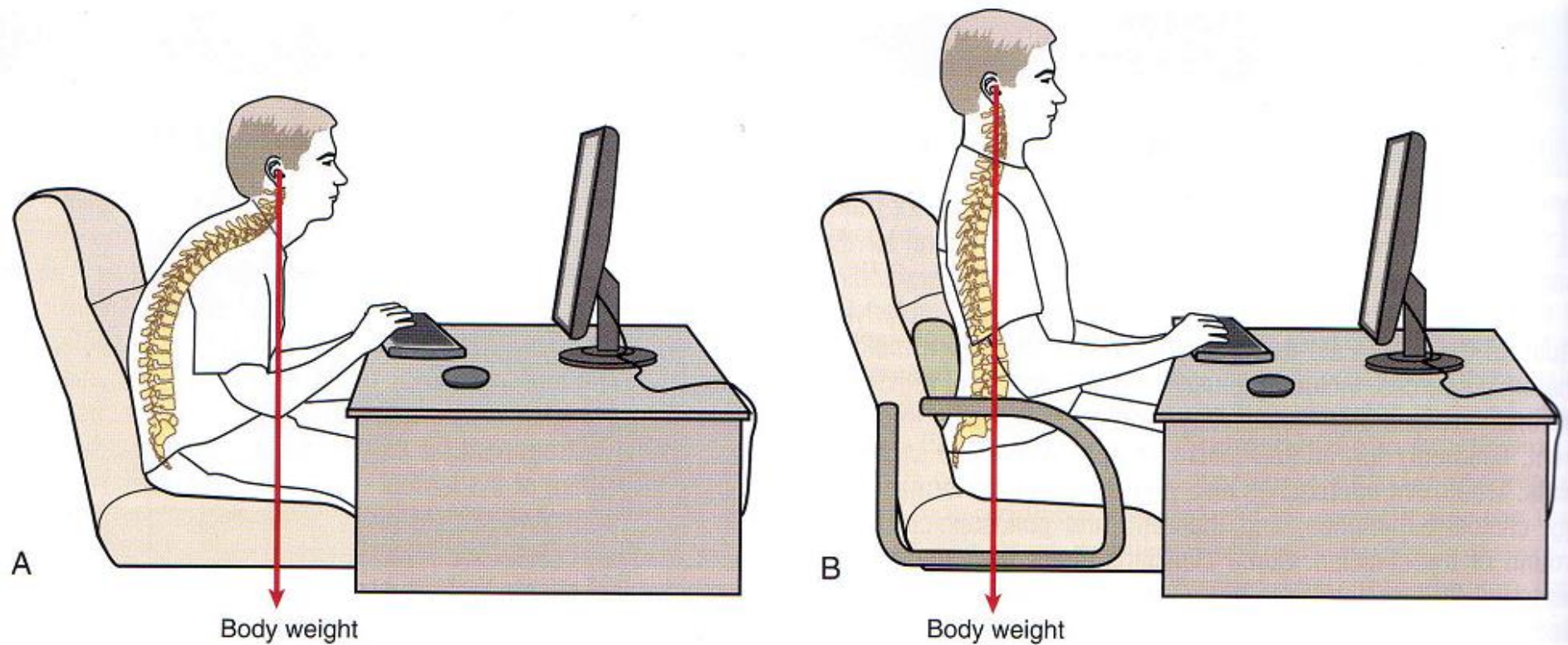
Darbs ar portatīvo datoru

- * Ilgstoši lietojot klēpdatoru, tas jāpaceļ un jāizmanto atsevišķa klaviatūra un datorpele

Darbs ar stacionāru datoru

Neumann D.A. "Kinesiology of the Musculoskeletal System – Foundation for Rehabilitation", 2nd ed., 2010

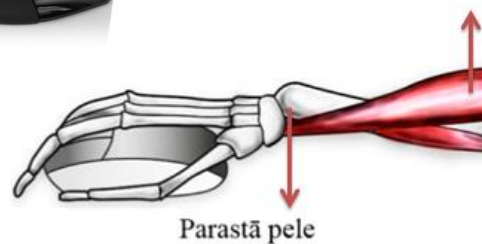
Risinājumi displeju novietošanai

* Svarīgākās funkcijas ir
atbilstoša attāluma un skata
leņķa nodrošināšana

Datora aksesuāri

Parastā pele

Statiskā slodze - spēkpāris rada vērpes momentu

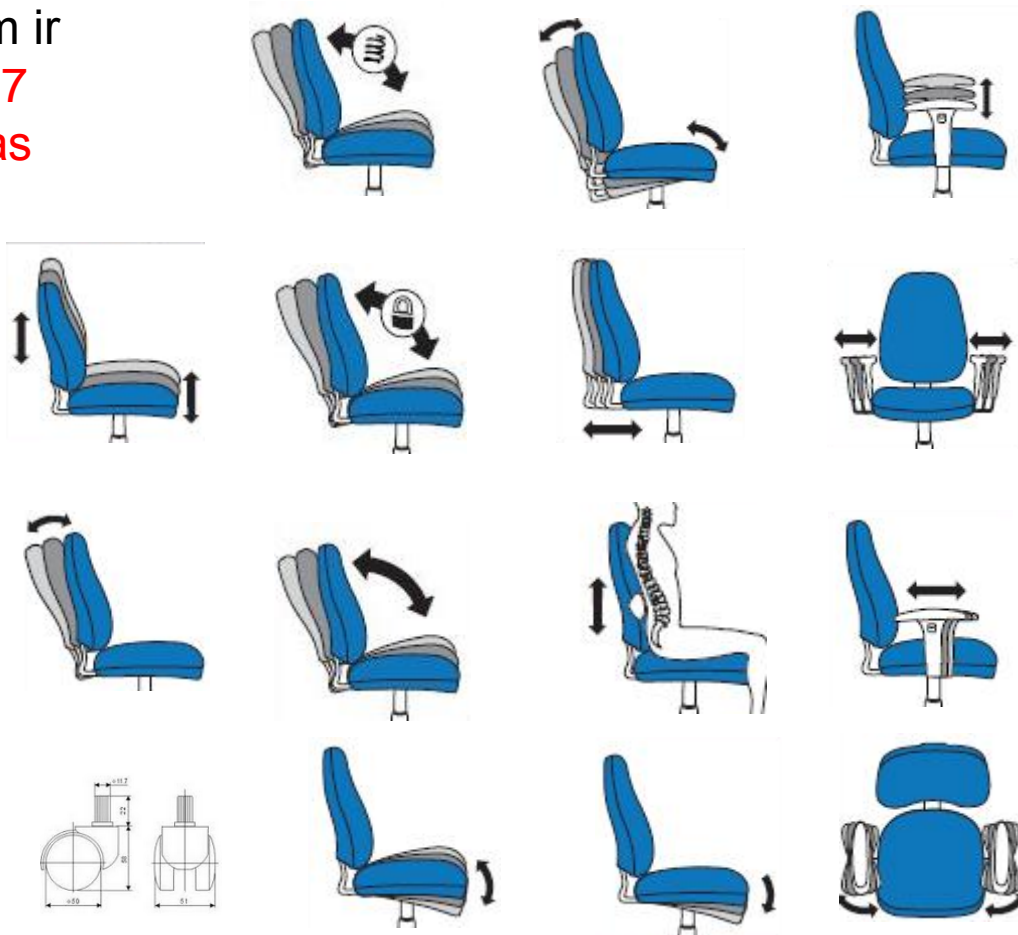

Ergonomiska pele

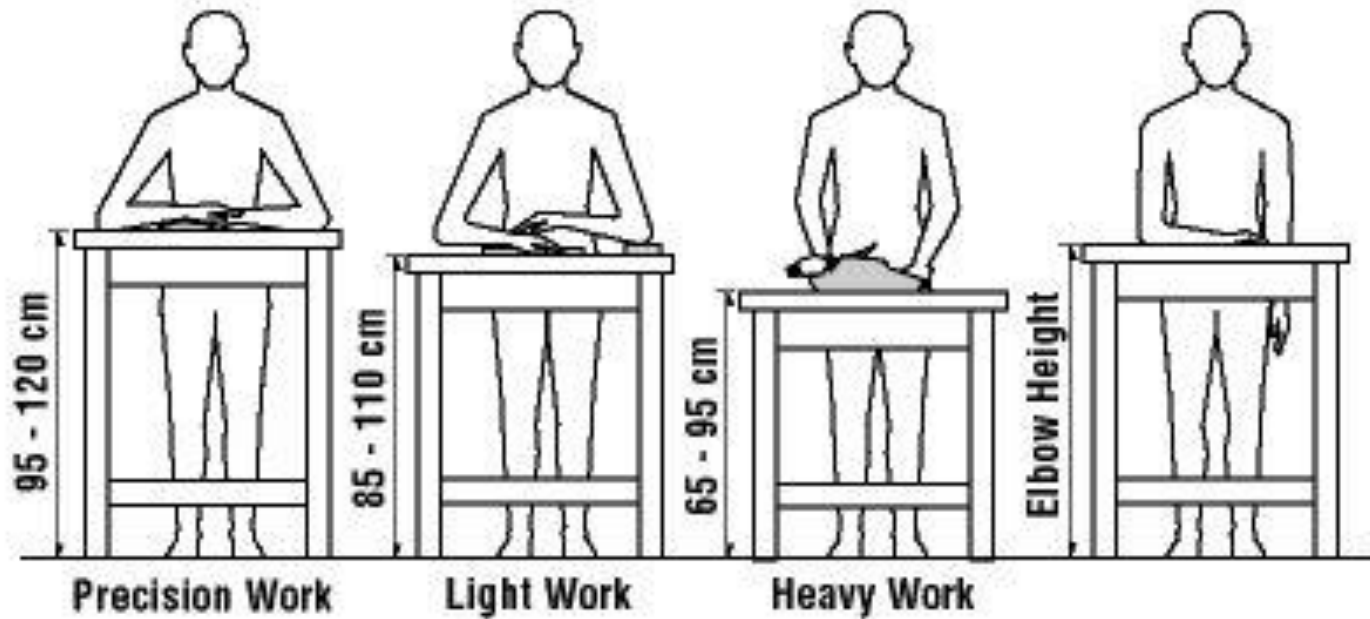
Fizioloģisks plauksts stāvoklis

Ergonomiski krēsli

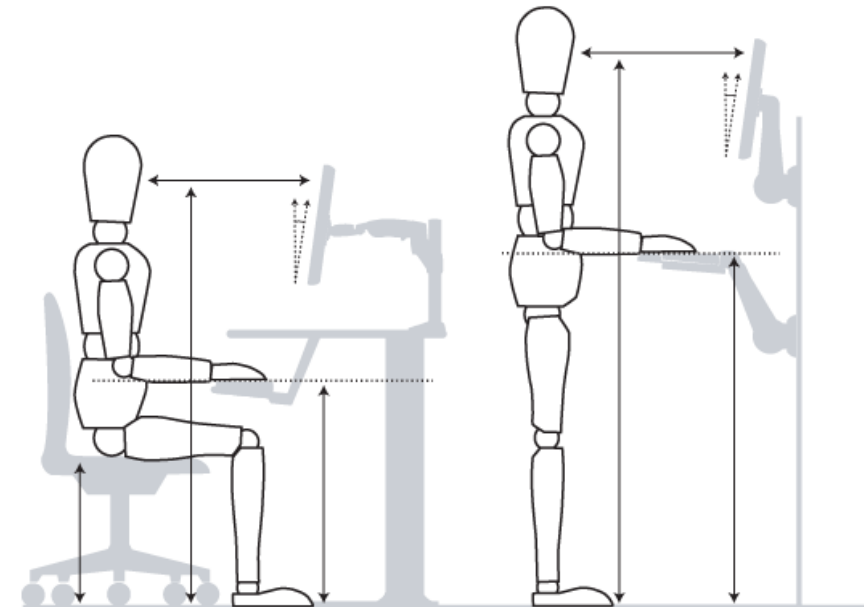
- * Kvalitatīviem krēsliem ir iespējamas vismaz **17 dažādas pielāgojamas funkcijas**

Darba virsmas augstums

<https://s-media-cache-ak0.pinning.com/564x/ff/15/de/ff15de6501b71ab55463c0ee02391732.jpg>

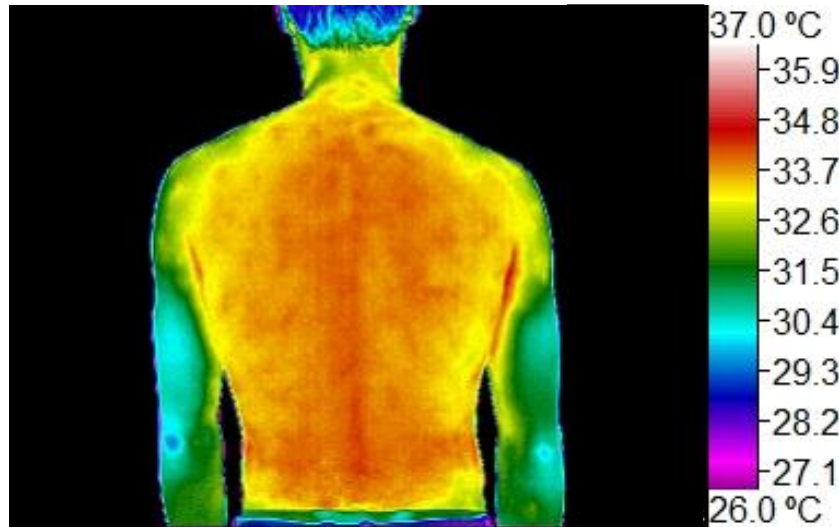
Darba izraisītās ķermeņa pārslodzes novērtēšana ar digitālās infrasarkanās termogrāfijas metodi

- Gan muskuļu darbība, gan atkārtotu kustību izraisītā audu berze, gan pārslodzes rezultātā veidojies iekaisums **notiek ar pastiprinātu siltuma izdalīšanu**, tādēļ no ķermeņa nākošā infrasarkanā starojuma noteikšana spēj sniegt informāciju par audos notiekošajiem procesiem.
- Digitālā termogrāfija ir metode, kas ļauj ātri un precīzi noteikt ādas virsmas temperatūru.

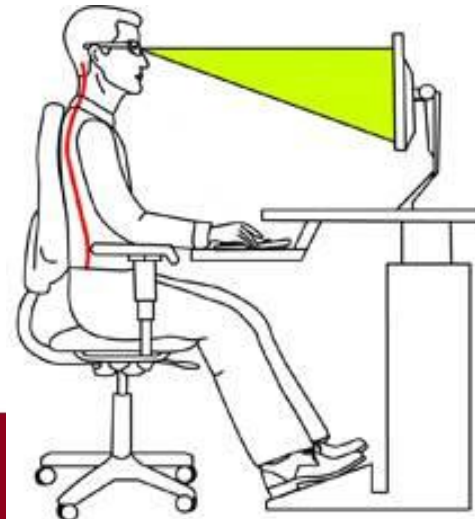
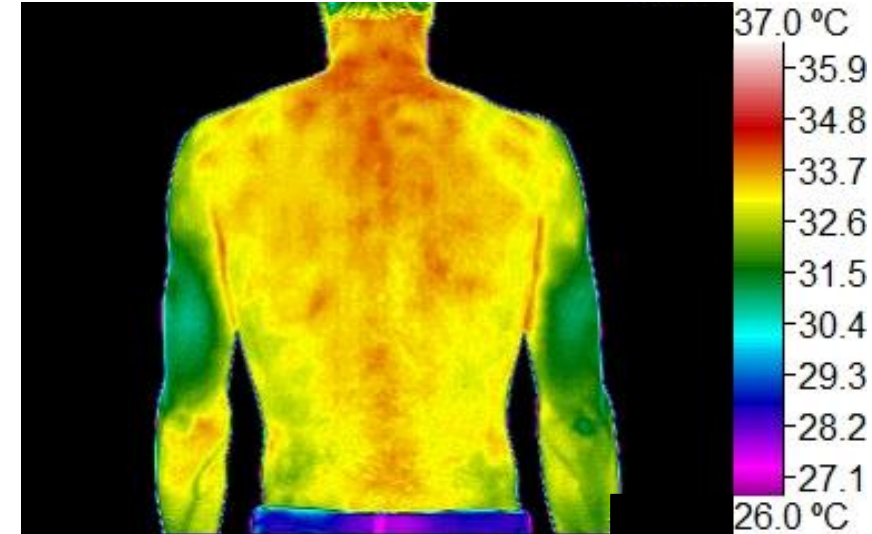

Pastāvīga darba pie datora efekts uz ķermeņa virsmas temperatūru pēc ergonomikas uzlabošanas

Darba nedēļas sākumā

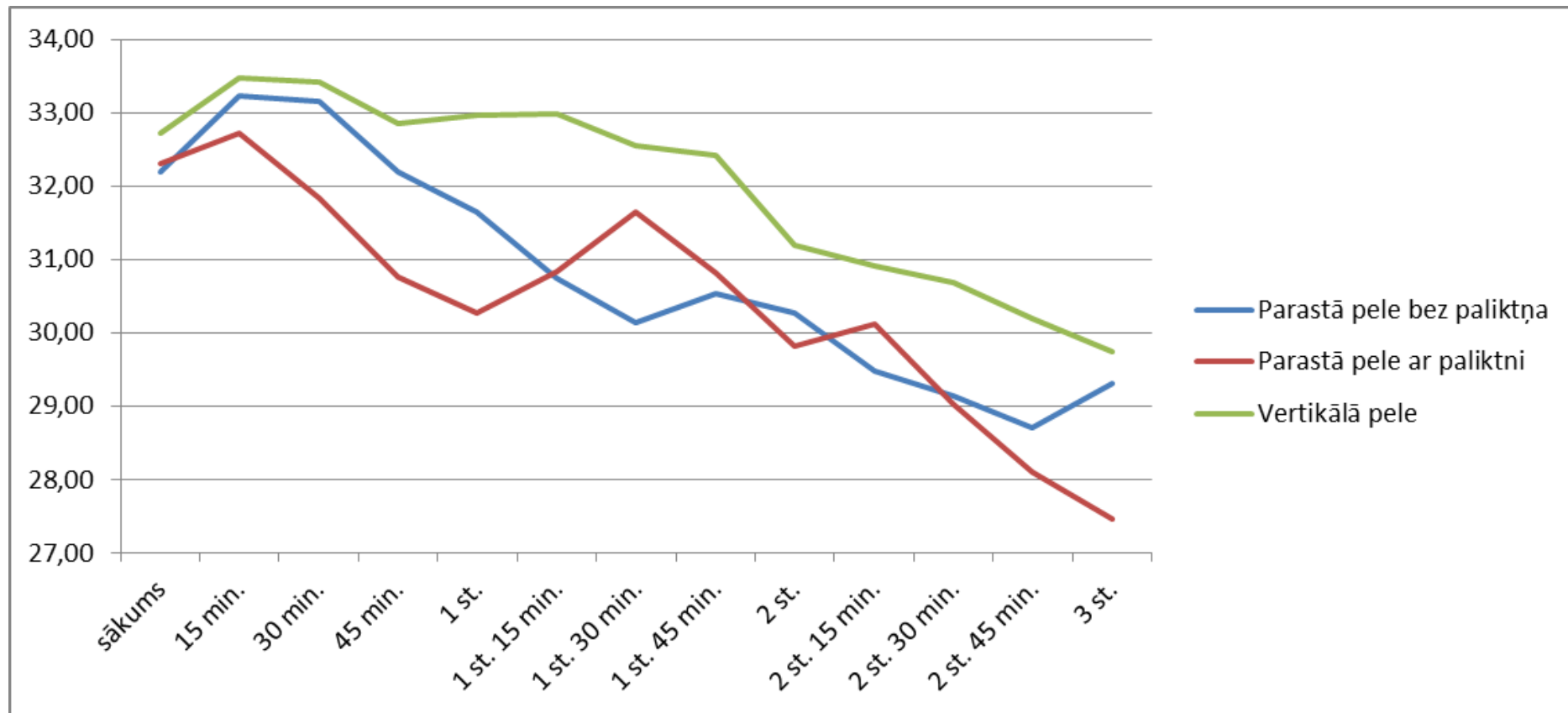

Darba nedēļas beigās

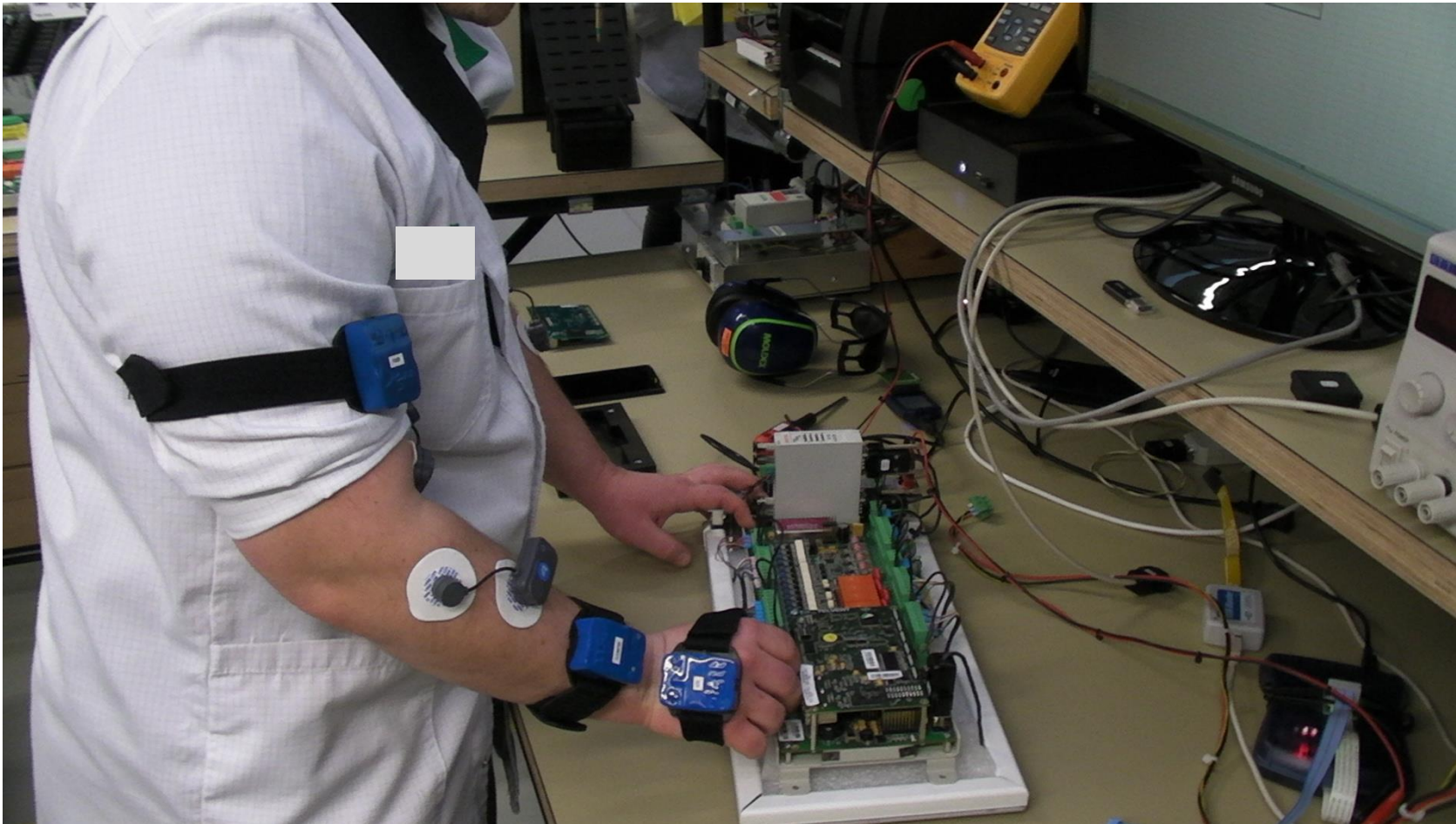

Plaukstas temperatūra atkarībā no datorpeles dizaina

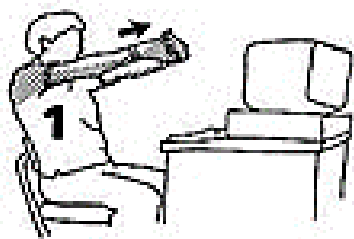
Darba vietas ergonomikas novērtēšana ar portatīvajām metodēm: elektromiogrāfija un kustību trīsdimensiju analīze

Ergonomisko risku izraisīto MSS arodslimību profilakse

- Laba darba vietas un darba paņēmieni ergonomika (apmācīts personāls)
- Pietiekams laiks atpūtai
- Pozitīva attieksme pret darbu
- Iesildīšanās pirms darba uzsākšanas
- Bieža stiepšanās vingrinājumu izpilde
- Nodarbošanās ar veselīgu sportu brīvajā laikā
- Pietiekama organisma hidratācija
- Stresa mazināšana darbā un mājās
- Laba vispārējā veselība

Stiepšanās vingrinājumi darbā

10-20 seconds
2 times

10-15 seconds

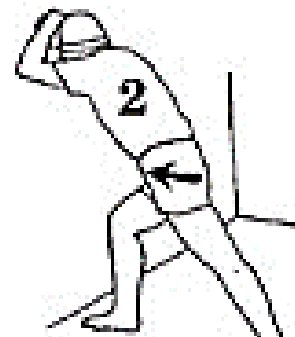
5-10 seconds
each side

15-20 seconds

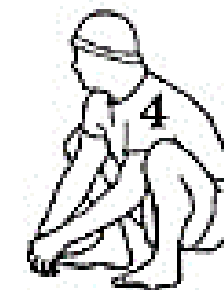
30 seconds

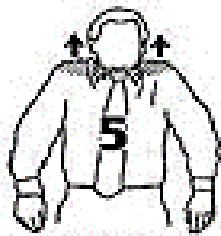
20 seconds
each leg

20 seconds

20 seconds

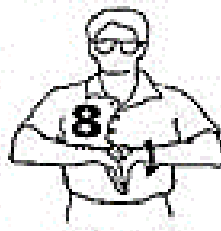
3-5 seconds
3 times

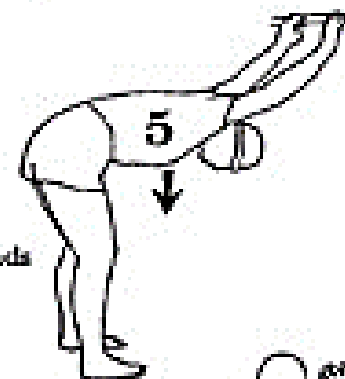
10-12 seconds
each arm

10 seconds

10 seconds

15 seconds

2 times
10 seconds each

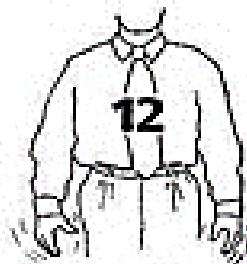
8-10 seconds
each side

8-10 seconds
each side

10-15 seconds
2 times

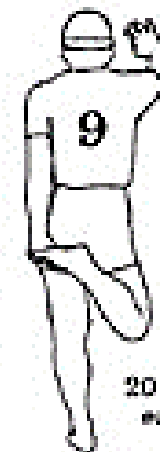
Shake out hands
5-10 seconds

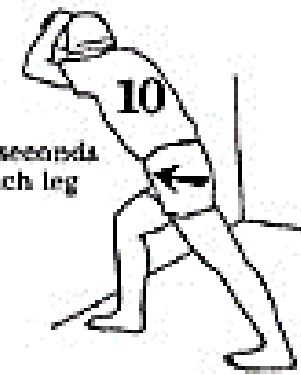
10 seconds
each arm

5 times
each direction

20 seconds
each leg

20 seconds
each leg